
Beschouwing

MR W.P.M. THIJSSSEN

Prof. mr M.J.A. van Mourik, Partnerpensioen?, W.E.J. Tjeenk Wilink, Zwolle, 1987, 21 p., f 9,50.

Einde 1987 verscheen een afzonderlijk gepubliceerd opstel van Prof. mr M.J.A. van Mourik over partnerpensioen. Van Mourik heeft met het uitspreken van de inhoud afscheid genomen als hoogleraar notarieel recht in Leiden. Hij is thans buitengewoon hoogleraar notarieel recht in Nijmegen.

Besproken wordt de vraag of het aanbeveling verdient een met weduwen- of weduwnaarspensioen vergelijkbare pensioenvoorziening te creëren ten behoeve van de partner van een ongehuwde deelnemer aan een pensioenregeling.

Van Mourik is van mening dat invoering van partnerpensioen niet

wenselijk is. Partnerpensioenregelingen zouden fraudegevoelig zijn en administratieve rompslomp geven. Bovendien zou partnerpensioen uit sociaal-politiek oogpunt overbodig zijn.

Hij stelt daarom als alternatief voor de erfgenaam of erfgenamen van een ongehuwde deelnemer aan een pensioenregeling een vordering jegens het lichaam dat de pensioenregeling uitvoert toe te kennen bij diens overlijden. Dit voorstel omvat zowel de situatie dat de ongehuwde deelnemer een partner nalaat, met wie hij ongehuwd samenwoont, als de situatie dat anderen, bijvoorbeeld familieleden, erfgenaam zijn.

In acht korte onderdelen gaat Van Mourik in op de sociaal-politieke achtergronden van partnerpensioen en de familierechtelijke en vermogensrechtelijke plichten die de wet

aan echtgenoten oplegt. Ook wordt de opzet van partnerpensioenregelingen zoals die thans gangbaar zijn besproken. In de onderdelen 10 en 11 bespreekt hij zijn alternatief. Bij deze onderdelen wil ik enkele juridische kanttekeningen maken. Van Mourik gaat in zijn opstel uitsluitend in op de familierechtelijke aspecten van zijn voorstel. Ik wil de fiscale en pensioenrechtelijke aspecten van het voorstel nader toelichten. Mijn conclusie zal zijn dat introductie van Van Mourik's voorstel in pensioenregelingen op onoverkomelijke problemen stuit.

Tweeverdienerwetgeving

Van Mourik gaat uitgebreid in op de historische ontwikkeling van weduwpensioen, die te verklaren is vanuit de traditionele rolverdeling binnen het huwelijk. Naar mijn mening heeft die ontwikkeling na invoering van de fiscale tweeverdienerwetgeving echter een andere wending genomen. Nu gehuwde vrouwen steeds meer aan het arbeidsproces deelnemen, zijn er steeds meer gezinnen waarin twee inkomens genoten worden. De bestedingen zijn daarop afgestemd. Zo hebben weduwen- en weduwnaarspensioenen nog een andere functie gekregen: het gezinsinkomen op peil houden na het wegvallen van een der echtgenoten. Het partnerpensioen voorziet in dezelfde behoefte.

Deelnemersbijdrage aan de pensioenregeling

Van Mourik legt herhaaldelijk een verband tussen de door de deelnemer betaalde bijdrage in de kosten gemaakt voor de op zijn leven gesloten verzekeringen en de uitkering van het bedrag ineens.

De deelnemersbijdrage is in de meeste pensioenregelingen echter een bijdrage in de kosten die de regeling in zijn geheel met zich brengt. De bijdrage wordt meestal gesteld op een bepaald percentage van dat gedeelte van het salaris van de deelnemer, waarover hij pensioenen opbouwt. Uit een arrest van het Gerechtshof 's-Gravenhage van 11 mei 1963 (BNB 1964-38) blijkt dat in een geval waarin van de deelnemers aan de pensioenregeling een bijdrage werd gevraagd die zo werd vastgesteld, de werkgever niettemin de totale backservicelasten ten laste van de fiscale winst van zijn onderneming kon brengen. Uit dit arrest blijkt dat de deelnemersbijdrage geen betrekking heeft op de backservice. In Van Mourik's voorstel is er een duidelijk verband tussen de deelnemersbijdrage en de kosten voor de op het leven van de deelne-

mer gesloten verzekeringen. In de rechtspraak bestaat weinig duidelijkheid over de vraag hoe in dat geval de kosten die de pensioenregeling met zich brengt fiscaal gepassiveerd moeten worden.

Gelijke behandeling van mannen en vrouwen

De hoogte van de uitkering ineens zou volgens Van Mourik gerelateerd moeten worden aan de waarde (bedoeld wordt: contante waarde) van het weduwen- of weduwnaarspensioen dat voor een gehuwde deelnemer verzekerd wordt. Daar vrouwen beter levenskansen hebben, is de waarde van een weduwpensioen in het algemeen hoger dan de waarde van een weduwnaarspensioen. Van Mourik suggereert dat het beginsel van gelijke behandeling tussen mannen en vrouwen met zich brengt dat voor ongehuwde mannelijke deelnemers een hoger kapitaal verzekerd moet worden dan voor ongehuwde vrouwelijke deelnemers. Maar dat is in strijd met het beginsel van gelijke behandeling tussen mannen en vrouwen. Uit de ontwerp zesde EG-richtlijn inzake gelijke behandeling van mannen en vrouwen volgt namelijk dat de te bereiken pensioenen gelijk moeten zijn, en niet de daarvoor betaalde bedragen, behoudens voor zover het een beschikbare premiereregeling betreft.

Het fiscale begrip pensioenregeling

In het voorstel van Van Mourik is er geen sprake van een pensioenregeling in fiscale zin, zodat de omkeerregel uit de Wet op de loonbelasting 1964 niet geldt. Een pensioenregeling die voorziet in de uitkering van een kapitaal aan de erfgenamen van een ongehuwde deelnemer in de pensioenregeling voldoet namelijk niet aan de eisen in die wet aan een pensioenregeling gesteld. Aanwijzing als pensioenregeling zal voor zo'n regeling naar mijn mening zeker niet gegeven worden. Het gevolg is dat de deelnemersbijdrage aan de pensioenregeling uit het netto loon van de deelnemer voldaan moet worden. Eventuele werkgeversbijdragen worden voor de deelnemer als fiscaal loon aangemerkt.

Het is helemaal niet aannemelijk, zoals Van Mourik schrijft, dat de premies voor de uitkering van het bedrag ineens als premie voor een lijfrente aftrekbaar zullen zijn. Zeker niet wanneer men het voorontwerp van wet, bekend onder de naam 'Brede herwaarderings', in aanmerking neemt. In dat voorontwerp staat de verzorgingsgedachte centraal en wordt een pensioendefinitie

voorgesteld waarin de kring van verzorgden nauwkeurig omschreven is. Er wordt een artikellid gereserveerd om een wettelijke definitie van het partnerbegrip op te kunnen nemen. Nu is al duidelijk dat een regeling waarbij aan de erfgenamen van een ongehuwde deelnemer aan een pensioenregeling een uitkering ineens wordt toegekend, niet als fiscale pensioenregeling aangemerkt zal worden. Zo'n regeling voldoet namelijk niet aan het verzorgingskriterium.

De opmerking aan het slot van onderdeel 10 – het onderdeel waarin Van Mourik zijn alternatief beschrijft – is naar mijn mening niet juist. De kapitaalsuitkering kan niet aangemerkt worden als afkoop van pensioentermijnen. Ik heb immers, naar ik meen, voldoende aangetoond dat van een pensioenregeling in fiscale zin geen sprake is. Bovendien is er geen sprake van een uitkering in termijnen.

Introductie van de kapitaalsuitkering aan de erfgenamen van de ongehuwde deelnemer in een pensioenregeling zou tot gevolg hebben dat de regeling in zijn geheel niet meer als fiscale pensioenregeling aangemerkt wordt. Volgens een arrest van de Hoge Raad van 16 september 1981 (BNB 1981-308) voldoet een pensioenregeling waarvan een onderdeel niet aan de fiscale pensioendefinitie voldoet, in zijn geheel niet aan deze definitie.

Pensioen- en spaarfondsenwet

De Pensioen- en spaarfondsenwet schrijft voor dat bij echtscheiding een bijzonder weduwen- of weduwnaarspensioen aan de gewezen echtgenoot toegekend moet worden. Deze wet geldt echter niet voor partnerpensioen. De belastingdienst stelt aan een partnerpensioenregeling niet de eis, dat deze wettelijke regeling analoog toegepast wordt. Van Mourik's opvatting dat er geen bijzonder partnerpensioen (na het beëindigen van de partnerrelatie) geadministreerd hoeft te worden is dan ook feitelijk juist. Maar veel regelingen voor partnerpensioen bevatten de bepaling dat na het beëindigen van de partnerrelatie wel een bijzonder partnerpensioen afgesplitst wordt, precies zoals bij weduwen- en weduwnaarspensioen het geval is. Overigens zijn uitsluitend die collectieve partnerpensioenregelingen die door bedrijfspensioenfondsen uitgevoerd worden tot dusverre door de fiscus als pensioenregeling erkend. Collectieve partnerpensioenregelingen die door een verzekeringsmaatschappij uitgevoerd worden zijn voor zover mij bekend nog in geen enkel geval

als pensioenregeling aangewezen.

Maar inmiddels is vanuit het Ministerie van Financiën bekend gemaakt dat partnerpensioenregelingen groepsgewijs als pensioenregeling – ongeacht de uitvoerder – aangewezen zullen worden.

De Successiewet 1956

Op de successierechtelijke consequenties van zijn voorstel gaat Van Mourik in het geheel niet in. Omdat er geen sprake is van een pensioenregeling in de zin van de Wet op de loonbelasting 1964 geldt de pensioenvrijstelling van artikel 32 Successiewet niet. Voor de erfgenamen van de ongehuwde deelnemer, niet zijnde de partner, wordt de kapitaalsuitkering niet als een pensioen beschouwd. Dat betekent dat voor deze erfgenamen de pensioenvrijstelling niet geldt, en de verkrijging belast kan worden volgens de hoogste tariefgroep.

Conclusie

Pensioen is een materie die volop in beweging is. Er is een integrale herziening van de Pensioen- en spaarfondsenwet op komst en de fiscale regelgeving op pensioengebied staat volop in discussie na het bekend worden van het voorontwerp Brede herwaardering. Reden genoeg om bij het introduceren van nieuwe ideeën op pensioengebied alle juridische consequenties te bestuderen. Ik meen te kunnen zeggen dat Van Mourik er goed aan zou hebben gedaan ook aan de door mij besproken aspecten aandacht te besteden.